

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของค่านิยม

อดุล (2515) ได้ให้ความหมายว่า ค่านิยม หมายถึง มโนคติ ซึ่งมีผลกระตุ้นพฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมเช่นนี้เป็นพฤติกรรมที่มนุษย์เลือกกระทำ (Selective Behavior)

พทยา (2516) ได้ให้ความหมายว่า ค่านิยม คือ สิ่งที่ยึดถือประจำใจ และเป็นสิ่งที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก ตราบใดที่มนุษย์ต้องเลือกตัดสินใจในการกระทำ มนุษย์ต้องอาศัยคุณค่าประจำตัวเป็นเครื่องกำหนด แม้แต่สิ่งที่ทำงานเคยชินเป็นนิสัย ฉะนั้น เมื่อเกิดเป็นคนแล้วจะเลือกทำอะไรจะต้องอาศัยคุณค่าที่ตนยึดถือเป็นเครื่องกำหนดทั้งสิ้น

เฉลียว (2517) ได้ให้ความหมายของค่านิยมไว้อย่างกระชับรัดว่า ค่านิยม คือ การยอมรับว่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่ามีค่าหรือไม่มีค่า ดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ

ก่อ (2518) ได้กล่าวถึงค่านิยมไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความคิด พฤติกรรม และสิ่งที่คนในสังคมใดสังคมหนึ่งเห็นว่ามีคุณค่าจึงยอมปฏิบัติตามและหวงแหนไว้ระยะหนึ่ง ค่านิยมมักเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและบุคคลในสังคม

พนัส (2521) กล่าวว่า ค่านิยม เป็นการยอมรับนับถือ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่ตนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่ต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ ความคิด อุดมคติ รวมทั้งการกระทำในด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้โดยได้ทำการประเมินค่าจากทัศนะต่าง ๆ โดยถี่ถ้วนและรอบคอบแล้ว

ฉวีวรรณ (2522) ได้ให้ความหมายว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่ยึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมแต่เป็นที่ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ

สมาน (2523) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของค่านิยม สรุปได้ว่า ค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและวิถีชีวิตของบุคคลในสังคม ทั้งนี้เพราะว่าค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่คนถือว่ามีค่า ต้องกระทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่บุคคลยกย่องบูชา ค่านิยมมิได้เป็นเพียงเรื่องของความถูกต้อง

หรือความผิด ดีหรือไม่ดี จริงหรือเท็จ เท่านั้น แต่ก็ยังรวมถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องนำพฤติกรรมในชีวิตของคนเรา

สาโรช (2524) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นสภาพหรือการกระทำบางประการซึ่งเราเชื่อถือนิยมว่าควรยึดถือหรือยึดมั่นหรือว่าเราควรกระทำหรือปฏิบัติ เพื่อจะได้บรรลุถึงความมุ่งหมายของสังคมหรือตัวเราเอง

อาบ (2525) ได้อธิบายถึงความหมายของค่านิยม สรุปได้ว่า ค่านิยมหมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใสต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมที่ฝังอยู่ในใจคน มีอิทธิพลกำกับความคิดเห็น และนำไปสู่การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ซึ่งเป็นความประพฤติ นั่นเอง

พรณี (2528) ได้ให้ความหมายของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความนิยมชมชอบต่อสิ่งต่าง ๆ หรือสถานการณ์ใด ๆ เนื่องจากการที่เรามีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ยอมรับยึดถือปฏิบัติ เช่น ความเรียบร้อย ความซื่อสัตย์ การแสดงความเคารพนับถือผู้ใหญ่ เป็นต้น

ผ่องพรรณ (2531) ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความหมายของค่านิยม โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ว่า ค่านิยม หมายถึง สภาพหรือการกระทำบางประการที่บุคคลเชื่อหรือนิยมว่าควรยึดมั่นเพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของสังคมหรือของตัวเราเอง นอกจากนี้ ค่านิยมยังเป็นการเชื่อที่มีลักษณะถาวร แต่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลสมัยและความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม ค่านิยมยังทำหน้าที่เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานชี้้นำพฤติกรรมปฏิบัติและทำหน้าที่เป็นตัวบังคับถึงความต้องการของมนุษย์

รัช (Ruch, 1953) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อเป้าหมายของมนุษย์สามารถจำแนกได้ตามความสำคัญที่เขามีอยู่ในชีวิต ถ้าเป้าหมายนั้นได้มาแล้วมีคุณค่าสูงก็เรียกว่ามีค่านิยมสูง แต่ถ้าได้มาแล้วมีคุณค่าต่ำก็เรียกว่ามีค่านิยมต่ำ แต่ถ้าต้องการหลีกเลี่ยงสิ่งใดนั้นก็มียุทธวิธีในทางลบ ค่านิยมมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล

คิลแพทริค (Kilpatrick, 1954) ได้ให้ความหมายว่า ค่านิยม คือความต้องการที่ได้รับการประเมินอย่างรอบคอบแล้ว และปรากฏว่ามีค่าควรแก่การเลือกไว้เป็นคุณสมบัติของตน ซึ่งค่านิยมของแต่ละคนนั้น จะเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับแตกต่างกัน จึงทำให้ค่านิยมของบุคคลผิดแผกแตกต่างกันออกไป

ออลพอร์ต (Allport, 1957) กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อที่บุคคล แสดงออกมาให้เห็นโดยความชอบ ความพึงพอใจ

คลัคคลอน (Kluckhohn, 1958) ได้อธิบายความหมายของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมคือ ความคิดความปรารถนาที่จะได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลในสังคม เป็นมาตรการในการตัดสินใจว่า บุคคลควรจะทำอย่างไรและต้องการอะไร ค่านิยมเป็นสิ่งที่เราทราบถึงเป้าหมายต่าง ๆ ที่ บุคคลในสังคมแสวงหา ทำให้เราทราบถึงระบบความเชื่อตลอดจนสิ่งอันเป็นที่ชื่นชอบของกลุ่มคน ในสังคมนั้น ๆ

แกเรต (Garrett, 1961) กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่บุคคล ปรารถนา เป็นสิ่งที่มาก่อนความต้องการ ค่านิยมจึงเป็นเสมือนสิ่งที่นำทางให้แก่ความต้องการเมื่อบุคคล ต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็แสดงว่าสิ่งนั้นเป็นค่านิยมของเขา บุคคลแต่ละคนจะมีค่านิยมของเขา ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการนึกคิดขึ้นมาเองหรืออาจเกิดจากการที่ได้หมายใจไว้ ค่านิยมจึงเป็น เรื่องของจิตใจ เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น สัมผัสไม่ได้ เป็นแต่เพียงเครื่องช่วยให้บุคคลได้ทราบจุด หมายและแนวทางที่จะปฏิบัติต่อไป

เครท ครัทช์ฟิลด์ และ บัลลาชี (Kretch, Crutchfield & Ballachey, 1962) ได้ให้คำนิยามว่า ค่านิยม หมายถึง แรงจูงใจอันสำคัญที่มีต่อจุดมุ่งหมายในชีวิต เพราะว่า ค่านิยมนั้นแสดงถึงความเชื่อเกี่ยวกับว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา สิ่งใดไม่เป็นที่พึงปรารถนา ถ้ายอมรับว่าค่านิยมใดเป็นของตนก็แสดงว่า ค่านิยมนั้นเป็นจุดมุ่งหมายของบุคคลนั้น

โรบิน (Robin, 1964) ได้ให้ความหมายของค่านิยมไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่บุคคลตั้ง จุดมุ่งหมาย สภาพการณ์ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่คนปรารถนาและคาดหวังไว้ว่า สิ่งนั้นจะต้อง เกิดผลดีแก่เขา ในการดำเนินชีวิตบุคคลพยายามแสวงหาสิ่งที่สังคมได้ตัดสินแล้วว่า เป็นสิ่งดี และ หลีกเลียงสิ่งที่สังคมได้ลงความเห็นว่า เป็นสิ่งเลว ค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่คอยควบคุมพฤติกรรมและ เป็นสิ่งที่ยึดถือในการปฏิบัติของบุคคลในสังคมหนึ่ง ๆ

แมคโดนัลด์ (Mc Donald, 1965) ได้กล่าวถึงค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมนั้นเป็นความ นิยมชมชอบของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติ และทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ในใจ (Inner Criterion) ที่บุคคลใช้ตัดสินว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนา ใช้เป็นเกณฑ์ในการ เลือกที่กำหนดการกระทำในสิ่งที่เขาเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม

ครัทช์ฟิลด์ (Crutchfield, 1966) กล่าวว่า ค่านิยมคือ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ปรารถนาหรือสิ่งที่ดี และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาหรือสิ่งที่ไม่ดี ค่านิยมจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคม และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมยึดถือร่วมกันอย่างกว้างขวาง บุคคลใดที่ยอมรับค่านิยมใดเป็นของตน ค่านิยมนั้นจะเป็นเป้าหมายในชีวิตของบุคคลนั้น

โรคิช (Rokeach, 1968) ได้ให้ความหมายของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยม คือความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายชีวิตบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบสมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายอย่างอื่น

ซูเปอร์ (Super, 1970) กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเป็นที่พึงปรารถนาแก่จิตใจ แก่เป้าหมาย หรือวิธีการที่มุ่งไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ค่านิยมจะเกี่ยวข้องกับความสุข และเป็นคุณภาพที่บุคคลจะต้องแสวงหา มิใช่กิจกรรมหรือวัตถุใด ๆ ที่ห่อหุ้มอยู่ภายนอก ค่านิยมจึงเป็นเรื่องลึกกว่าความสุขใจ

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของค่านิยมตามแนวสังคมวิทยาว่า ค่านิยมเป็นเรื่องของความสุขใจ เช่น ค่านิยมในศิลปะก็เป็นความสุขใจของผู้ที่มีรสนิยม มีความซาบซึ้งซึ่งเกิดจากความรู้สึกของเขาเองต่องานศิลปะต่าง ๆ ค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องช่างไม้ ความสุขใจของผู้ที่มีค่านิยมด้านนี้ก็จะมองไปในแง่ของเรื่องการใช้ประโยชน์ เป็นต้น

วอลเตอร์ และสก็อต (Walter & Scott, 1979) ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความคิดรวบยอดที่เป็นพื้นฐานในการเลือกของบุคคล ซึ่งบุคคลแสดงออกเมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในสิ่งที่คิดว่าถูกหรือผิด สำคัญหรือไม่สำคัญ ฉลาดหรือโง่ สวยหรือน่าเกลียด จริงหรือปลอม ซึ่งพื้นฐานแห่งการเลือกนี้อาจแสดงออกโดยสติสัมปชัญญะหรือจากจิตใต้สำนึกก็ได้

จากความหมายของค่านิยมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ค่านิยมมีความหมายแตกต่างกันไป แต่พอจะสรุปได้ว่า ค่านิยม เป็นแนวคิด ความรู้สึก ความต้องการ ความสนใจ ความเชื่อ เจตคติ และเป็นแรงจูงใจหรือสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้บุคคลสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตของตนให้มีคุณค่าทั้งแก่ตนเองและสังคม ค่านิยมจึงมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลทั้งภายในจิตใจ รวมทั้งการกระทำ ซึ่งแสดงถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตของบุคคลนั้น

2.2 การเกิดค่านิยม

อานนท์ (2515) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเกิดค่านิยมพอสรุปได้ ดังนี้

1. ศาสนาพุทธ คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย มีการอบรมศีลธรรมหรือหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้แก่บุตรหลาน ตั้งแต่เล็ก ๆ พุทธศาสนาจึงสร้าง ค่านิยมในสังคมไทย เช่น การทำบุญ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี การเคารพผู้อาวุโส เป็นต้น

2. ศาสนาพราหมณ์ เป็นศาสนาที่เน้นพิธีกรรม ซึ่งเข้ามามีบทบาทกับการสร้างค่านิยมของสังคมไทยในรูปแบบของพิธีการและราชพิธีต่าง ๆ จนกระทั่งสืบทอดกันมาเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม เช่น พิธีรดน้ำในการสมรส พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธีอาบน้ำศพ พิธีทำขวัญนาค เป็นต้น

3. ระบบศักดินา สังคมไทยผูกพันกับระบบศักดินามาเป็นเวลานานตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ระบบศักดินามีบทบาทสำคัญในการสร้างค่านิยมในสังคมไทย เช่น ค่านิยมของความอยากเป็นเจ้าเป็นนาย และมีฐานะบรรดาคิดชอบรับราชการ เป็นต้น

4. ระบบเกษตรกรรม สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม คนไทยส่วนใหญ่ในชนบทที่อาศัยอยู่ในละแวกบ้านเดียวกันจะมีความผูกพันใกล้ชิด และมีความรู้สึกเหมือนเป็นญาติพี่น้อง ใครได้รับความเดือดร้อนก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การลงแขกทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ลงแขกทำนา ลงแขกสร้างบ้าน เป็นต้น

5. ความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นผลมาจากความกลัว เช่น กลัวเจ็บไข้ได้ป่วย กลัวภัยพิบัติต่าง ๆ จึงมีการกราบไหว้อ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ ทำให้คนไทยบางคนมีค่านิยมในเรื่องการกราบไหว้บูชาต้นไม้ สัตว์ที่มีลักษณะผิดจากสภานธรรมตาจอมปลวก เป็นต้น

เจือ (2520) กล่าวว่า ค่านิยมอาจเกิดขึ้นได้หลายทาง เช่น เกิดจากความนึกคิดของตนเอง การชักชวนหรือชี้ชวน การอบรม การศึกษาเล่าเรียน การบังคับของตัวบทกฎหมายหรือข้อบังคับ การเห็นตามกัน การปลุกใจ ความหวัง อุทิศการณ ความนิยมตามยุคตามสมัย ความเปลี่ยนแปลงของสังคม

พนัส (2521) ได้กล่าวถึงการเกิดค่านิยมในตัวบุคคลไว้ว่า "ค่านิยมเกิดขึ้นจากประสบการณ์ของแต่ละคนที่ได้มาจากการวินิจฉัยด้วยตนเอง ค่านิยมเป็นกำลังหนุนให้ตนประพฤติอย่างนั้นอย่างนี้ เราทราบว่าค่านิยมของคนได้จากความประพฤติในภาวะต่างๆ ของตน เราไม่อาจตอบปัญหาค่านิยมด้วยคำตอบง่าย ๆ ว่าจริงหรือไม่ การสร้างค่านิยมนั้นแต่ละคนจะต้องทำการเลือกกำหนดค่าและผสมผสานคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการวินิจฉัย และการเลือกสรรเข้าเป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของตนเอง ค่านิยมเป็นผลจากการสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์แห่งชีวิตโดยตรง"

พรวณี (2522) ได้กล่าวถึง ค่านิยมที่เกิดจากการเรียนรู้ พอสรุปได้ดังนี้

1. บุคคลจะรับค่านิยมจากการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เด็ก โดยที่เด็กทำสิ่งที่ดีงามก็จะได้รับคำชมเชยหรือความชื่นชมจากผู้อื่น และการที่เด็กทำผิดก็จะถูกลงโทษ หรือว่ากล่าวตักเตือน ทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะพัฒนาค่านิยมของตนเอง
2. บุคคลได้รับค่านิยมของสังคมแล้วนำมาเป็นค่านิยมของตน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะเป็นที่ยอมรับของสังคม

สาโรช (2524) กล่าวว่า การเกิดค่านิยมเริ่มที่ความจำเป็นหรือความต้องการก่อน แล้วขั้นต่อไปจะก่อให้เกิดความชอบ หรือความสนใจติดตามมา ซึ่งจะกระตุ้นให้มีความนิยมชมชอบหรือเข้าใจในคุณค่า และกลายเป็นค่านิยมในที่สุด

ชม (2525) กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ การเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นทั้งในสังคม ครอบครัว และสถานศึกษา ผู้เรียนรู้ค่านิยมนั้นได้เห็นตัวอย่างแล้วเกิดค่านิยม เกิดความเข้าใจ และปฏิบัติตาม

✕ ยนต์ (2531) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้เกิดค่านิยม ซึ่งได้แก่สิ่งเหล่านี้คือ

1. ความคิดและประสบการณ์ ความคิดและประสบการณ์ของคนเรามีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดค่านิยมใหม่หรือทำให้ค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้เพราะคนที่มีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ มากมาย ย่อมมีโอกาสได้รู้ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ดีขึ้น ทำให้เกิดการเปรียบเทียบถึงข้อดีข้อเสีย และในที่สุดก็จะทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เห็นว่าเหมาะสม และถูกต้องได้ดีขึ้น

2. การอบรมสั่งสอน การอบรมสั่งสอนเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะช่วยสร้างเสริมค่านิยมใหม่หรือเปลี่ยนแปลงค่านิยมเก่า เพราะการอบรมสั่งสอนที่ถูกต้องวิธีจะช่วยให้ผู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนนั้นเกิดสำนึกที่ถูกต้องได้

3. การชักชวนจากบุคคลอื่น บุคคลอื่นที่สามารถชักชวนให้คนเราทำอะไรได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของเรา ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่เรารักนับถือ หรือเป็นบุคคลที่มีความสนิทสนมกันเป็นพิเศษ เป็นต้น

4. การศึกษาเล่าเรียน การศึกษาเล่าเรียนเป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ค่านิยมของตนเกิดขึ้นใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงไปได้ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเล่าเรียนทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ คนที่เรียนมากโดยทั่วไปมักจะมีความคิดที่สุขุมรอบคอบขึ้น รู้จักวินิจฉัยว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ ค่านิยมใดที่เห็นว่าไม่ดีก็ยกเลิกไปรับเอาค่านิยมใหม่ที่ดีกว่ามาปฏิบัติแทน

5. การปลูกฝังอุดมการณ์ อุดมการณ์เป็นเรื่องของความเชื่อ คนที่ได้รับการปลูกฝังให้มีความเชื่อถือในสิ่งใดย่อมปฏิบัติตามความเชื่อเหล่านั้น เช่น คนที่มีอุดมการณ์ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคง ย่อมยากที่จะให้ไปเลื่อมใสการปกครองในระบอบอื่น

6. การเห็นตามกัน ปัจจัยนี้มีส่วนสำคัญมากที่ทำให้ค่านิยมของคนเราเกิดขึ้นใหม่หรือเปลี่ยนแปลงไป เพราะเป็นไปตามธรรมชาติของคนที่อยู่ร่วมกัน เป็นสังคมซึ่งย่อมจะมีความคิดเห็นความรู้สึกนึกคิดคล้าย ๆ กัน เช่น ในสังคมวัยรุ่นนั้นมักจะมีค่านิยมชมชอบในสิ่งต่าง ๆ คล้าย ๆ กัน หรือเหมือนกัน

7. การใช้กฎข้อบังคับ กฎข้อบังคับมีไว้สำหรับการปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม ดังนั้นการจะสร้างค่านิยมหรือการจะเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในสังคมนั้นจึงสามารถนำเอากฎข้อบังคับมาใช้เป็นเครื่องมือได้เพราะการที่จะใช้วิธีการอื่น ๆ เช่น การชักชวน การศึกษาอบรม อาจจะได้ผลไม่ทันการ การใช้กฎข้อบังคับจึงเป็นวิธีการที่ดี ในกรณีที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาในเวลาอันจำกัด

8. ความนิยมตามยุคตามสมัย ความนิยมตามยุคตามสมัยเกิดขึ้นได้กับทุกคนทุกระดับการศึกษา และเป็นความนิยมที่มีช่วงระยะเวลาสั้น มักจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น การแต่งกาย เป็นต้น

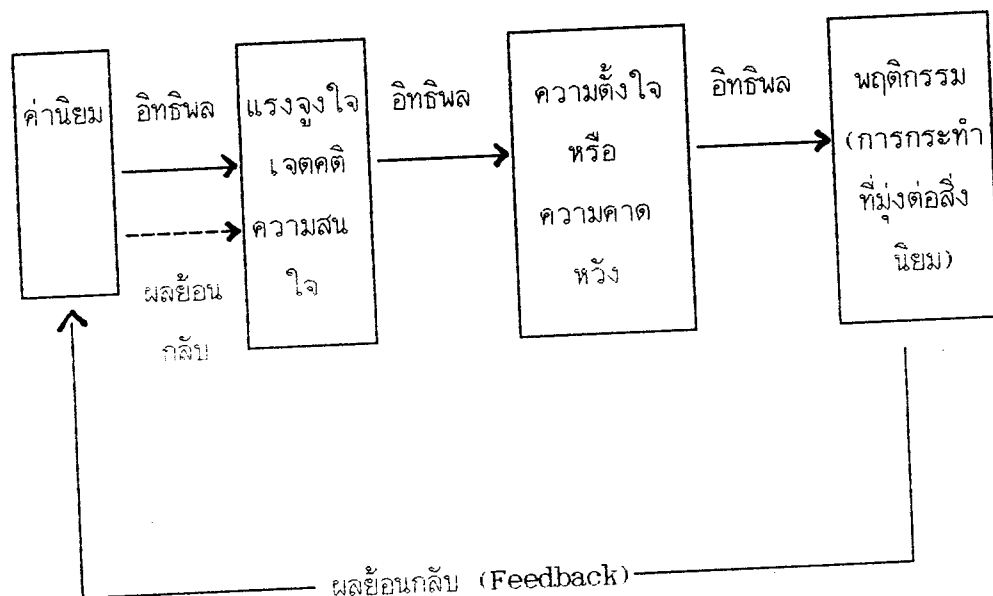
9. ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม เป็นความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป บุคคลในสังคมก็ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย โดยการเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เคยยึดถือให้มีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม

ดังนั้นสรุปได้ว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้ซึ่งเป็นไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยผ่านกระบวนการวินิจฉัย เลือกสรรแล้วค่านิยมนั้น ๆ เหมาะสมและมีคุณค่าต่อการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ค่านิยมที่เกิดขึ้นมีทั้งค่านิยมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของสังคม ดังนั้นเมื่อต้องการให้บุคคลมีค่านิยมที่พึงประสงค์จะต้องมีการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นกับบุคคล

2.3 อิทธิพลของค่านิยมต่อพฤติกรรมของมนุษย์

ประसार (2523) ได้อธิบายอิทธิพลของค่านิยมต่อพฤติกรรมของมนุษย์ว่า ค่านิยมทำหน้าที่เป็นทั้งมาตรฐานควบคุมและกำหนดเป้าหมายแนวทางของพฤติกรรม และเป็นแกนกลางอันมั่นคงในการเสริมสร้างแรงจูงใจ เจตคติ ความสนใจ และความตั้งใจ ซึ่งนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมนั้นในที่สุด ดังอาจสรุปอิทธิพลของค่านิยมต่อพฤติกรรมของมนุษย์ตามภาพประกอบนี้

ภาพที่ 1 แสดงอิทธิพลของค่านิยมต่อพฤติกรรมของมนุษย์

จากภาพประกอบ 1 อาจสรุปได้ว่า ค่านิยมเป็นตัวแปรจากตัวบุคคล (Personal Variable) ที่มีอิทธิพลผลักดันให้เกิดพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งมุ่งไปสู่การกระทำเพื่อให้ได้สิ่งที่นิยามมา แต่ในการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจกับพฤติกรรมของมนุษย์นั้น ข้อมูลได้แสดงว่า ในสภาพความเป็นจริงการใช้ตัวแปรเวลาปฏิบัติจริงบุคคลดังกล่าวอาจมิได้แสดงออกหรือกระทำตามความนิยมของเขาได้เต็มที่เพราะมีตัวแปรด้านสภาพแวดล้อม (Situational Variable) เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ตัวอย่างเช่น ความเป็นไปได้ในชีวิตจริง โอกาสและประสบการณ์แห่งความสำเร็จหรือความล้มเหลว น้ำหนักของรางวัลหรือสิ่งตอบแทนปัญหาอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

เกษม (2534) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมกับพฤติกรรมว่า พฤติกรรมมีความแตกต่างจากค่านิยมเพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออกมา ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้ว พฤติกรรมสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทกว้างๆ ได้แก่ พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย เช่น การเดิน การรับประทานอาหาร การหัวเราะ การพูดคุยกับพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้ง่ายนัก เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เช่น ความรู้สึก อารมณ์ วิชา ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่าง ๆ ส่วนค่านิยมจะเป็นสาเหตุที่ช่วยกำหนดพฤติกรรมโดยที่ค่านิยมเป็นลักษณะของจิตใจ หรือเป็นจิตลักษณะ (Psychological Trait) ที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง

จึงเห็นว่า ค่านิยมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเป็นอย่างมาก โดยพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมามีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ หลายด้าน เช่น ความหิว ความสนใจ ความต้องการ ส่วนค่านิยมเป็นลักษณะของจิตใจที่ช่วยกำหนดทิศทางของพฤติกรรมนั้น ๆ ทั้งนี้บุคคลจะเลือกประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่คิดว่ามีความสำคัญกว่าค่านิยมอื่น (อริยา, 2535)

2.4 ลักษณะของค่านิยม

สุภาวดี (2523) ได้กล่าวถึงลักษณะของค่านิยมดังนี้

1. ค่านิยม เป็นสิ่งที่มีพื้นฐานทางความคิดลึกซึ้งกว่าความคิดธรรมดาโดยทั่วไป ความคิดดังกล่าวต้องมีลักษณะมั่นคง แน่นนอน ไม่เปลี่ยนแปลงโดยง่าย

2. มีผลบังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม และมีส่วนผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวทางอารมณ์ของบุคคล กล่าวคือเป็นสิ่งที่มียุทธวิธีต่อความรู้สึก ชอบ ไม่ชอบ อยากได้ ไม่อยากได้ รู้สึกว่าดีหรือไม่ดีของคน จะมีผลให้คนเลือกตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามอิทธิพลของค่านิยมในสังคมที่ตนได้รับ

3. ต้องเป็นมาตรการที่จะให้บุคคลตัดสินใจว่าจะอะไรเป็นเป้าหมายที่แท้จริงในการเลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4. ค่านิยมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญต่อวิถีชีวิตของบุคคลในสังคม มิใช่เกี่ยวข้องอย่างผิวเผิน เช่น ในสังคมไทยค่านิยมของคนไทยที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การเคารพผู้อาวุโส คนไทยถือว่าเป็นมารยาทที่ต้องแสดงการเคารพต่อครู ญาติผู้ใหญ่ และพระสงฆ์ ใครไม่ทำก็มักจะถูกตำหนิว่าไม่มีมารยาท เป็นต้น

สุนทรี และสนธิ (2523) กล่าวถึง ลักษณะธรรมชาติของค่านิยม ดังนี้

1. ค่านิยมมีลักษณะยั่งยืนถาวร จากการที่ค่านิยมมีความคงทนไม่เปลี่ยนแปลงง่ายนั่นเอง เป็นสาเหตุทำให้บุคลิกลักษณะของกลุ่มคนในสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากกลุ่มคนในอีกสังคมหนึ่ง ทำให้เกิดลักษณะประจำชาติขึ้น โดยกระบวนการเรียนรู้มาเป็นเวลานาน แต่ค่านิยมก็ยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้ประสบการณ์ และการเรียนรู้แต่การเปลี่ยนแปลงจะไม่เกิดขึ้นในลักษณะชั่วคราวช่วยตามอารมณ์ขึ้นลงของมนุษย์

2. ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบความสำคัญ ในการรับเอาค่านิยมใดมาเป็นของตนนั้น บุคคลมักจะมีโอกาสพบเห็นค่านิยมหลายค่านิยมในสถานการณ์เดียวกัน จึงเกิดการเปรียบเทียบระดับความสำคัญ ความชอบโดยสังเกตการกระทำที่เป็นปทัสฐานของคนในสังคมของเขาแล้วเลือกค่านิยมอันใดอันหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้

3. ค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่อ มีทิศทางและเป้าหมายการกระทำหรือปฏิบัติอันเป็นที่ปรารถนาของบุคคล ซึ่งทุกคนต้องการ ชอบ เลือกอย่างอิสระ และยอมรับเพื่อความสุขความสำเร็จในชีวิต

วิลเลียม (William, 1964 : อ้างถึงใน วิศาล, 2525) ได้ให้ความคิดเห็นว่า

ค่านิยมควรมีลักษณะดังนี้

1. บุคคลมีความคิดและความรู้สึกมากกว่าธรรมดาที่เป็นอยู่

2. มีผลบังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม และมีส่วนผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวทาง

อารมณ์ของบุคคล

3. มีมาตรการที่จะให้บุคคลตัดสินใจว่าจะเป็นเป้าหมายที่แท้จริงในการเลือกทำสิ่งใด
 สิ่งหนึ่ง

ฮาร์มิน และ ไชมอน (Harmin & Simon, 1966 อ้างถึงใน ทิศนา, 2516) ได้
 ร่วมกันศึกษาลักษณะของค่านิยมและพบว่าค่านิยมที่แท้ั้นควรมีลักษณะ 7 ประการ คือ

1. จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลเลือกอย่างเสรี ไม่มีใครบังคับให้เลือก
2. จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลเลือกหลายตัว ไม่ใช่ยอมรับจากสิ่งที่มีอยู่เพียงสิ่งเดียว
3. จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลใช้พิจารณาพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งผลดีและ

ผลเสีย

4. จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลมีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเลือกนั้น
5. จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลยอมรับอย่างเปิดเผย ยินดีจะยอมรับและกล่าวสนับสนุน

สิ่งนั้น

6. จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือปฏิบัติ มิใช่เพียงแต่พูดหรือยอมรับเพียงอย่างเดียว
7. จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลปฏิบัติซ้ำบ่อย ๆ ไม่ใช่ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว

2.5 ประเภทและแขนงของค่านิยม

พนัส (2521) ได้แบ่งค่านิยมไว้ 2 ลักษณะ คือ ประเภทของค่านิยม และแขนงของ
 ค่านิยม ดังนี้

ประเภทของค่านิยมมี 2 ประเภท คือ

1. ประเภทมีคุณค่าในด้านการใช้สอยหรือเป็นเครื่องมือ (Instrumental Values) หมายถึง คุณค่าที่เกิดจากการใช้เพื่อให้เกิดอย่างอื่นสืบตามมา เช่น ครูสอนคณิตศาสตร์ก็หวังจะให้เกิดผลที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือใช้ในการเรียนวิทยาศาสตร์ทั่วไป เป็นต้น เมื่อพิจารณาวิชาคณิตศาสตร์ในด้านนี้ วิชาคณิตศาสตร์ก็มีคุณค่าในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่จะใช้ให้เกิดผลอย่างอื่น ไม่ใช่เพื่อตัวของมันเอง

2. ประเภทมีคุณค่าภายใน (Intrinsic Values) หมายถึง คุณค่าที่อยู่ในตัวเองของสิ่งต่าง ๆ ค่านิยมนี้มีอยู่ในตัวของมันเอง ไม่ได้พึ่งสิ่งอื่นและมีลักษณะโดยเฉพาะของมัน เช่น โต๊ะนั่งของโรงเรียนก็มีประโยชน์สำหรับให้นักเรียนนั่งเรียนในห้อง ไม่ได้ตั้งใจจะนำไปใช้ในสิ่งอื่น เป็นต้น

แขนงของค่านิยมมี 3 แขนง คือ

1. แขนงที่ว่าด้วยจริยธรรม (Ethical Value) เป็นแขนงที่พิจารณาคุณค่าในด้านความประพฤติของมนุษย์ทางด้านจริยธรรม คำสอนในศาสนาส่วนใหญ่จะเน้นถึงด้านจริยธรรมของมนุษย์เป็นสำคัญ

2. แขนงที่ว่าด้วยสุนทรียภาพ (Aesthetical Value) เป็นแขนงที่พิจารณาคุณค่าในด้านความงามที่แสดงออกโดยสื่อต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี การแสดง เป็นต้น

3. แขนงที่ว่าด้วยสังคม-การเมือง (Socio-Political Value) เป็นแขนงที่พิจารณาถึงคุณค่าทางสังคมและการเมืองที่มีอยู่ในสังคม สิ่งที่เรามักจะเกี่ยวข้องด้วยเป็นอย่างมาก ก็มักจะเป็นค่านิยมแขนงนี้ ซึ่งนอกจากจะเกี่ยวพันกับความเป็นไปในชีวิตแล้ว ยังมีลักษณะที่เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงแขนงนี้ จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในการพิจารณาค่านิยมอยู่เสมอ

เกียรติก้อง (2523) ได้กล่าวถึง ค่านิยมพื้นฐานตามแนวของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง (Self-Oriented Value) ได้แก่ค่านิยมการประหยัด ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเองและความมีสติปัญญา

2. ค่านิยมเกี่ยวกับสังคม (Society-Oriented Value) ได้แก่ค่านิยมความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความมีวินัย และการยึดมั่นในคุณธรรม

3. ค่านิยมเกี่ยวกับชาติ (Nation-Oriented Value) ได้แก่ค่านิยมความรักชาติ

ออลพอร์ท (Allport, 1951 : อ้างถึงใน นีออน, 2525) ได้แบ่งค่านิยมตามแบบของสปรังเกอร์ (Spranger, 1928 : อ้างถึงใน ประสาร, 2523) นักปรัชญาชาวเยอรมัน และได้สร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อวัดค่านิยมตามแต่ละชนิดดังนี้

1. ค่านิยมทางวิชาการหรือทฤษฎี (Theoretical Value) เป็นค่านิยมที่เป็นแรงจูงใจหรือผลักดันให้บุคคลเฝ้าหาความรู้ ความจริง บุคคลเหล่านี้มักจะเป็นพวกนักปราชญ์หรือนักวิทยาศาสตร์

2. ค่านิยมทางเศรษฐกิจ (Economic Value) เป็นค่านิยมที่ช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ความสนใจ ทำให้ได้รับความสะดวกสบายทางกาย จึงชอบงานที่จะนำไปสู่ความมั่งคั่ง เช่น งานธุรกิจ การผลิต การตลาด และการค้า เป็นต้น

3. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Value) เป็นค่านิยมที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในประสบการณ์ที่เกิดจากการพิจารณาคุณค่าในด้านความงามของศิลปวัฒนธรรม (ศิริวรรณ, 2525) และจากประสบการณ์ที่เกิดจากประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ความสวยงาม เป็นต้น

4. ค่านิยมทางสังคม (Social Value) เป็นค่านิยมที่จะช่วยให้บุคคลสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการเข้าร่วมกับสังคมมีความรักเพื่อนมนุษย์ บุคคลพวกนี้มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ผู้อื่น จึงเป็นคนที่มีความกรุณาเห็นใจผู้อื่น ชอบช่วยเหลือสังคม

5. ค่านิยมทางการเมือง (Political Value) ค่านิยมประเภทนี้ช่วยให้บุคคลแสวงหาอำนาจ ยังมีการแข่งขันกันมากก็แสดงว่ามีแรงขับทางอำนาจสูง

6. ค่านิยมทางศาสนา (Religious Value) เป็นค่านิยมที่จะช่วยให้บุคคลสนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องของส่วนรวม ปรากรณจะนับถือศาสนาและคำสั่งสอนต่าง ๆ ของศาสนาอย่างเคร่งครัด เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงในชีวิต

พินิกซ์ (Phenix, 1958 : อ้างถึงใน สมโภชน์, 2525) ได้แบ่งค่านิยมของบุคคลออกเป็น 6 ชนิด คือ

1. ค่านิยมทางวัตถุ (Material Value) เป็นค่านิยมเกี่ยวกับปัจจัยสี่อย่างในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อันได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

2. ค่านิยมทางสังคม (Social Value) เป็นค่านิยมที่ก่อให้เกิดความรัก และความสัมพันธ์ในสังคม

3. ค่านิยมทางความจริง (Truth Value) เป็นค่านิยมเกี่ยวกับความจริง ซึ่งเป็นค่านิยมที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ต้องการความรู้ เช่น นักปราชญ์ และนักวิทยาศาสตร์ ที่ค้นคว้าเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ

4. ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) เป็นค่านิยมที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

5. ค่านิยมทางสุนทรีย (Aesthetic Value) เป็นความซาบซึ้งในความดี และความสวยงามของสิ่งของต่าง ๆ

6. ค่านิยมทางศาสนา (Religious Value) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความปรากรณาความสมบูรณ์ของชีวิต ซึ่งรวมทั้งความรักและการบูชาทางศาสนาด้วย

2.6 ความสำคัญและหน้าที่ของค่านิยม

พนัส (2521) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของค่านิยมสรุปได้ว่า ค่านิยมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่บ่งชี้ว่าจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรทั้งต่อตนเอง และต่อสังคม การเลือกกระทำของแต่ละคนขึ้นอยู่กับค่านิยมที่ยึดถือเป็นประการสำคัญ เพราะค่านิยมเป็นหลักควบคุมการรับรู้ การตัดสินใจ การเลือกและการสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมของบุคคล

สุนทรี และสนธิ (2522) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของค่านิยมไว้ 3 ประการ คือ

1. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นมาตรฐาน (Standards) ที่ใช้ในการกระทำพฤติกรรมการปฏิบัติในหลายทาง คือ

1.1 ค่านิยมเป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสดงจุดยืนของเขาในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมออกมาอย่างเห็นได้ชัด

1.2 ค่านิยมเป็นตัวช่วยกำหนดให้บุคคลเลือกนิยามอุดมการณ์ทางการเมือง บางอุดมการณ์มากกว่าอุดมการณ์อื่น ๆ

1.3 ค่านิยมเป็นปทัสฐานที่ช่วยนำการกระทำให้บุคคลประพฤติและแสดงตัวต่อผู้อื่นตามที่ประพฤติเป็นปกติอยู่ทุกวัน

1.4 ค่านิยมเป็นปทัสฐานที่ใช้ในการประเมินตัดสิน การชื่นชม ยกย่องการดำเนินดีเตียนตัวเอง และการกระทำของผู้อื่น

1.5 ค่านิยมเป็นจุดกลางของการศึกษา กระบวนการเปรียบเทียบ (Study of Comparison Process) คือ ใช้ค่านิยมเป็นปทัสฐานในการเปรียบเทียบว่าบุคคลมีค่านิยมความสามารถเท่ากับผู้อื่นมากน้อยเพียงใด

1.6 ค่านิยมเป็นปทัสฐานที่ช่วยในการชักชวนหรือสร้างประสิทธิผลต่อคนอื่น

1.7 ค่านิยมเป็นปทัสฐานที่ถูกใช้เป็นพื้นฐานสำหรับกระบวนการให้เหตุผลต่อความนึกคิด และการกระทำของตน เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีแห่งตน (Self-Esteem)

2. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นที่รวมของหลักการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาเพื่อช่วยให้สามารถตัดสินใจเลือกระหว่างทางเลือกต่าง ๆ และเป็นการช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ความต้องการของมนุษย์ โดยถือว่าค่านิยมเป็นองค์ประกอบของแรงจูงใจอยู่ในตัว เช่นเดียวกับองค์ประกอบทางด้านความรู้สึก อารมณ์และพฤติกรรม ค่านิยม "วิถึปฏิบัติ" เป็นแรงจูงใจก็เพราะวิถึปฏิบัติที่ดีที่สุดในที่สุด (Idealized)

เป็นวิถีทางหรือเป็นเครื่องมือที่ช่วยนำไปสู่เป้าหมายปลายทางที่ปรารถนาในค่านิยมจุดหมายปลายทาง ส่วนค่านิยม "จุดหมายปลายทาง" เป็นแรงจูงใจที่เป็นเป้าหมายที่เหนือว่า (Super Goal) เป้าหมายเร่งด่วนเฉพาะหน้า (Urgent Immediate Goal)

2.7 ค่านิยมกับลำดับความต้องการของมนุษย์

ค่านิยมทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดหรือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบอกให้ทราบถึงความต้องการของมนุษย์ เมื่อศึกษาถึงระดับความต้องการของมนุษย์ ก็ย่อมจะทราบถึงระดับค่านิยมของบุคคลนั้นด้วย ความต้องการของมนุษย์แตกต่างกัน และมีลำดับชั้นแตกต่างกันด้วยตามพื้นฐานของแต่ละบุคคล มาสโลว์ (Maslow, 1986 อ้างถึงใน พรณี, 2528) ได้เสนอทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ ที่มีชื่อว่า "A Theory of Growth Motivation" หรือ "A Theory of Need Gratification" เขาได้กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการที่จะสนองความต้องการของตนเองทั้งสิ้น และความต้องการของมนุษย์มีมากมายด้วยกัน ซึ่งเขาได้จัดเรียงเป็นลำดับชั้นจากต่ำสุดไปสู่ชั้นสูงสุดเป็น 7 ชั้นด้วยกัน โดยมนุษย์จะมีความต้องการในชั้นสูง ๆ ขึ้นไป ถ้าความต้องการในชั้นต้น ๆ ได้รับการตอบสนอง ซึ่งลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มีดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการความรักและความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Love and Belonging Needs)
4. ความต้องการภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem Needs)
5. ความต้องการที่จะทำความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization Needs)
6. ความต้องการที่จะรู้และที่จะเข้าใจ (Desire to know and to Understand)
7. ความต้องการทางด้านสุนทรียะ (Aesthetic Needs)

มาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการ 7 ขั้นนี้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 (ความต้องการขั้นที่ 1-4) เรียกว่า Lower Deficiency Needs or D Needs กลุ่มที่ 2 (ความต้องการขั้นที่ 5-7) เรียกว่า Higher Being Needs or B Needs ซึ่งเขาอธิบายว่า D Needs นั้น เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นความต้องการที่ขาดไม่ได้ ส่วน B Needs เป็นความต้องการในขั้นสูง ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นให้มนุษย์ไผ่หา ซึ่งมีได้เป็นไปเนื่องจากขาด ความต้องการในขั้นพื้นฐานนั้นมนุษย์ขาดไม่ได้ จำเป็นต้องแสวงหามาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น แล้วมนุษย์จะมีแรงจูงใจที่กระตุ้นแสวงหาความต้องการในขั้นสูงต่อไปเป็นการแสวงหาความสุขที่เป็นประสบการณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล

2.8 เกณฑ์เบื้องต้นในการพิจารณาค่านิยม

ไพฑูรย์ (2513) ได้ให้หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการที่จะทราบว่าแต่ละบุคคลมี "ค่านิยม" อะไร โดยการสังเกตหรือดูได้อย่างคร่าว ๆ จากสิ่งต่อไปนี้

1. ดูจากสิ่งที่บุคคลได้เลือกในชีวิตประจำวันของบุคคลว่า เลือกทำอะไร ซื้ออะไร ไปไหน เหล่านี้ ซึ่งก็พอจะเป็นช่องทางส่องให้เราเข้าใจถึงค่านิยมได้บ้าง
  2. ดูจากทิศทางแห่งความสนใจของบุคคล คนแต่ละคนย่อมมีทิศทางแห่งความสนใจที่พอจะมองออกและสังเกตได้ว่า บุคคลมีความสนใจอะไรเป็นส่วนใหญ่ในสังคม หรือในชีวิตการทำงาน ครอบครัว และส่วนตัว
  3. ดูได้จากคำพูดของบุคคลที่แสดงออกโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งบุคคลมักจะแสดงค่านิยมของตัวเองออกมาทางคำพูดเสมอ ๆ
  4. ดูได้จากการใช้คำพูดในวงสนทนา ซึ่งคำพูดหรือความคิดเห็นบางอย่างก่อให้เกิดอารมณ์แก่คนที่ร่วมสนทนา ทั้งในทางบวกและทางลบ เมื่อสังเกตจากการโต้เถียงกลับไปกลับมาของคู่สนทนา ก็เป็นแนวทางที่พอจะทราบได้ว่า ค่านิยมของบุคคลนั้น มีอะไรบ้าง
  5. ดูได้จากการคิดการเขียนของบุคคล ซึ่งมักจะแสดงออกถึงหลักการอุดมการณ์และความคิดความฝันของตนออกมาแสดง สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางที่จะเข้าใจถึงค่านิยมของบุคคลนั้น
- จากแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการพิจารณาของบุคคล ซึ่งกระทำได้โดยสะดวก รวดเร็ว โดยการสังเกต ความสนใจ การเลือก การพูด การเขียนของบุคคลนั้น ๆ แต่เป็นวิธีการที่ยังไม่ได้มาตรฐานเนื่องจากเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ไม่มากนัก เพราะฉะนั้น

จึงต้องอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการที่มีมาตรฐานมาใช้ในการวัดค่านิยมของบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

2.9 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม

พีระพล (2534) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม ดังนี้

1. ครอบครัว เป็นสถาบันแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม ครอบครัวก็คือ พ่อ,แม่จะเป็นผู้กำหนดค่านิยมให้เกิดแก่สมาชิก เช่น ค่านิยมในเรื่องของความรัก ความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น

2. โรงเรียน เป็นสถาบันแห่งที่สองที่ปลูกฝังค่านิยมในสังคมหลายรูปแบบให้แก่สมาชิก

3. เพื่อน นับได้ว่า มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นในสังคมปัจจุบันนี้มาก จะเห็นว่าเมื่อสมาชิกในครอบครัวเริ่มรู้จักเพื่อน คบเพื่อน มีบางสิ่งที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

4. สื่อสารมวลชน เช่น โทรทัศน์, วิทยุ, หนังสือพิมพ์, วารสาร สื่อมวลชนจะนำเสนอแนวความคิดใหม่ๆ ในสังคม ซึ่งจะทำให้สมาชิกในสังคมได้รับการปลูกฝังได้อย่างรวดเร็ว

5. ขนบธรรมเนียมประเพณี ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมไทย ๆ เป็นอย่างยิ่ง ค่านิยมในทางบวกล้วนแล้วแต่ได้รับการปลูกฝังจากขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งสิ้น

จรินทร์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ค่านิยมของคนแต่ละคนนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ

1. อิทธิพลทางบ้าน บ้านเป็นแหล่งที่สำคัญในการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็ก พ่อ แม่ มีค่านิยมอย่างไร ก็จะถ่ายทอดค่านิยมเหล่านั้นให้แก่บุตร และถึงแม้ว่าค่านิยมของเด็กอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างเมื่อเด็กมีประสบการณ์มากขึ้น แต่ค่านิยมที่ได้รับจากบิดามารดาจะยังคงมีอิทธิพลอยู่ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อค่านิยมที่บุคคลยึดถือ

อิทธิพลทางบ้านนั้นยังประกอบด้วย

ก. ระดับการศึกษาของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับค่านิยมการเลือกอาชีพ และค่านิยมต่อการเลือกทางศึกษาต่อ จะเห็นว่านักเรียนซึ่งเลือกเรียนในโรงเรียนช่างกล หรือเทคนิค ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามารดาไม่มีการศึกษาในระดับต่ำ ส่วนนักเรียนที่เลือกเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ส่วนมากมาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่มีการศึกษาในระดับสูง

ข. เกี่ยวกับสภาพของตัวนักเรียนเอง พบว่าความแตกต่างกันเรื่องค่านิยมของการเลือกอาชีพ และค่านิยมของการเลือกศึกษาต่อขึ้นขึ้นอยู่กับความสนใจ ความพอใจและลักษณะของงานเป็นสำคัญ ความแตกต่างในเรื่องเพศ ทำให้มีความสนใจต่างกันเพียงเล็กน้อย เช่น เพศชายสนใจเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ การเมือง การทหาร และอาชีพที่มีลักษณะโลดโผน ตื่นเต้น ส่วนเพศหญิงสนใจในด้านศิลปะ ดนตรี กิจกรรมทางวรรณคดี บัญชี ครู และด้านสังคมสงเคราะห์

ค. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว มีส่วนทำให้ค่านิยมของเด็กแตกต่างกัน เช่น เด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ จะเลือกค่านิยมทางการเงิน และเกียรติยศของงานสูงกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับดีกว่า ซึ่งเด็กพวกนี้จะมีค่านิยมสูงในด้านการรู้จักตนเองในเรื่องงาน

2. อิทธิพลของโรงเรียน เนื่องจากเด็กอยู่ในโรงเรียนวันละหลายชั่วโมง ครูและเพื่อนนักเรียนจึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างค่านิยมบางอย่างให้แก่เด็กได้ เช่น ครูที่ชอบความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะมีผลให้นักเรียนมีค่านิยมในเรื่องของความยุติธรรมและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ เพราะได้เห็นแบบอย่างของครู

3. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้มีส่วนต่อค่านิยมที่จะเกิดขึ้นในตัวเด็กเป็นอย่างมาก

2.10 การสร้างค่านิยม

รัช (Ruch, 1953 : อ้างถึงใน อริยา, 2535) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างของค่านิยมสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ค่านิยมจะเกิดจากประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมภายในบ้านของบุคคล เช่น เด็กที่เจริญเติบโตจากครอบครัวที่มีความนิยมในเรื่องเงิน ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เด็กก็จะรับเอาค่านิยมในด้านเงินของบิดามารดาเป็นของตน ผลที่ตามมาคือ เด็กจะให้ความสำคัญต่อเงินมากกว่าสิ่งอื่นๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กเติบโตมาจากครอบครัวที่บิดามารดาชื่นชมการเสียสละและการบริการสังคม เด็กก็จะรับเอาคุณลักษณะดังกล่าวมาเป็นของตนด้วย สำหรับเด็กที่ไม่มีโอกาสใกล้ชิดกับบิดามารดาก็มักจะรับเอาค่านิยมจากบุคคลต่างๆ ในสังคมที่เขาใกล้ชิด เช่น กลุ่มเพื่อน ครูอาจารย์ หรือญาติที่เด็กเคารพนับถือ รวมทั้งสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ด้วย เช่น โรงเรียน วัด สโมสร สมาคม เป็นต้น ดังนั้นค่านิยมของบุคคล

ถึงแม้จะมีรากฐานมาจากครอบครัวก็ตาม แต่เมื่อบุคคลเติบโตขึ้นและมีประสบการณ์จากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมากขึ้น บุคคลก็ย่อมที่จะตัดสินใจเลือกเอาค่านิยมใหม่ที่ต่างไปจากเดิมเพื่อให้สอดคล้องกับการกระทำและสังคมที่เขาอาศัยอยู่ จึงเห็นได้ว่าค่านิยมของบุคคลสามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละคน

ค่านิยมของบุคคลย่อมมีความแตกต่างจากค่านิยมของคนอื่น ๆ ถึงแม้ว่าจะอยู่ในวัฒนธรรมหรือสังคมเดียวกันก็ตาม ทั้งนี้เพราะค่านิยมเป็นตัวแทนทางจิตวิทยาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ได้แก่ การอบรมในวัยเด็ก ความสัมพันธ์ในครอบครัว พื้นเพทางครอบครัว ประสบการณ์ได้รับ สิ่งแวดล้อม ความต้องการ และระดับการศึกษา เหล่านี้เป็นองค์ประกอบในการสร้างค่านิยมให้แก่บุคคล (นีออน, 2525)

แรทส์ และคณะ (Raths, et al, 1966 : อ้างถึงใน นีออน, 2525) ได้อธิบายถึงการสร้างหรือพัฒนาค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นผลผลิตของกระบวนการกำหนดค่านิยม และสิ่งที่จะกำหนดว่าเป็นค่านิยมได้นั้นจะต้องผ่านเกณฑ์ 7 ประการ ดังนี้

1. ค่านิยมนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ผ่านการเลือกอย่างมีอิสระเสรี ไม่มีใครบังคับให้เลือก
2. การเลือกนั้นจะต้องเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง ไม่ใช่ยอมรับจากสิ่งที่มีอยู่เพียงสิ่งเดียว
3. การเลือกนั้นได้กระทำหลังจากที่ได้พิจารณาถึงผลอันอาจจะเกิดตามมาภายหลัง กล่าวคือ ผู้เลือกจะต้องวิเคราะห์หาผลดีผลเสียของตัวเลือกหลาย ๆ ตัวเสียก่อนแล้วจึงเลือกเอามาเพียงสิ่งหนึ่ง โดยมีเหตุผลที่ตนพึงใจ
4. สิ่ง que เลือกนั้นต้องเป็นสิ่งที่ผู้เลือกมีความนิยมยินดี มีความภาคภูมิใจ
5. สิ่ง que เลือกนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้เลือกมีความเชื่อมั่น มั่นใจ พร้อมทั้งจะยืนยันต่อสาธารณชนได้
6. สิ่งนั้นต้องเป็นสิ่งที่ผู้เลือกยึดถือปฏิบัติอย่างแท้จริง
7. สิ่งนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่มีการปฏิบัติซ้ำ ๆ ในโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ

ในการสร้างค่านิยม เมื่อยังเด็กเล็กอาจปล่อยให้เด็กพัฒนาค่านิยมไปตามประสบการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวได้ แต่เมื่อเด็กโตขึ้นประสบการณ์ที่ไม่จงใจอย่างเดียวไม่พอที่จะพัฒนาค่านิยมของเด็กไปในแนวทางที่เราต้องการ เราอาจนำหลักการสร้างค่านิยมของแรทส์ (Raths) มาใช้ในการสร้างค่านิยม โดยการเตรียมสถานการณ์ และดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้เด็ก ๆ คิดหาทางเลือกขึ้นมาใหม่ โดยให้เด็ก ๆ เป็นอิสระพอใจในการทำอย่างนั้น เช่น การเลือกจุดหมายของชีวิต เป็นต้น
2. ช่วยให้เด็ก ๆ ค้นพบและตรวจตราทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้เมื่อเผชิญหน้ากับปัญหา
3. ช่วยให้เด็ก ๆ ตรึงตรองระหว่างการเลือกต่าง ๆ อย่างละเอียดลออ คิดถึงผลดีผลเสียของการเลือก
4. ส่งเสริมให้เด็ก ๆ พิจารณาว่า อะไรคือ สิ่งที่คุณค่าและมีความยึดมั่นบูชา
5. ให้โอกาสเด็ก ๆ ได้เปิดเผยหรือประกาศทางเลือกของตนให้คนอื่น ๆ รับรู้
6. ส่งเสริมให้เด็ก ๆ แสดงออก ประพฤติปฏิบัติ และมีชีวิตอยู่ตามทางที่ตนเลือก อาจมอบหมายหน้าที่หรืองานให้ ได้มีโอกาสฝึกฝนตามแบบฉบับที่เป็นทางเลือกของตน
7. ช่วยให้พวกเด็กคอยตรวจทานอยู่เสมอ ๆ ถึงการกระทำที่ยึดถือเป็นแบบฉบับในชีวิตของตนเอง เพื่อให้เด็กได้กระทำซ้ำ ๆ และเป็นการยืนยันว่าตนเองยังคงปฏิบัติอยู่ในแบบฉบับที่พึงประสงค์

2.11 การปลูกฝังค่านิยม

การปลูกฝังค่านิยม คือ การสร้างเสริมและถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ของมนุษย์ เพื่อแก้ปัญหาและยังให้เกิดความเจริญ หรืออีกนัยหนึ่งการปลูกฝังค่านิยมเป็นเรื่องของคนส่วนหนึ่งพยายามป้อนป้อนคนรุ่นต่อไปให้เป็นไปตามอุดมคติของตน หรือพวกตน การปลูกฝังค่านิยมจึงเป็นกิจกรรมที่ทำโดยครอบครัว ชุมชน สังคม หรือรัฐ (อาบ. 2526)

พนัส (2521) ได้เสนอแนวคิดในการปลูกฝังค่านิยมให้กับนักเรียน โดยมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างศรัทธาในค่านิยมที่จะปลูกฝัง

การสร้างศรัทธาในค่านิยมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่าง ดังนี้

1. คุณสมบัติประจำตัวของครู ครูซึ่งเป็นผู้สร้างศรัทธาให้กับนักเรียนได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติเหล่านี้ คือ

1.1 มีบุคลิกภาพดี

1.2 ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

1.3 มีความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาเพื่อสร้างแนวคิดและค่านิยม
ให้กับนักเรียน

1.4 ต้องระวังและพยายามไม่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าขาดเสรีภาพ
ในการคิดและการปฏิบัติ

2. การยกย่องบุคคลปฏิบัติตามค่านิยม เป็นการสร้างแรงจูงใจภายนอก เช่น การให้รางวัลซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นสิ่งที่มีความหมาย

3. วัฒนธรรมอันดีงามของไทย เป็นการชี้ให้เห็นถึงความเป็นมา ความรุ่งเรืองของ
ชาติไทย เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความรัก และหวงแหนในมรดก
วัฒนธรรมของชาติ

4. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม ทั้งนี้เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม
ทางจิตใจ

5. หนังสืออ่านสำหรับเด็ก ควรมีการสอดแทรกจริยธรรมและค่านิยมลงไปด้วย
เพื่อเป็นการสอนใจเด็กทางอ้อม

6. การจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริม
นักเรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมความเป็นผู้นำ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การให้ความรู้หรือความคิดรวบยอดในค่านิยม เป็นขั้นตอนที่ทำให้
นักเรียนรู้จักและเข้าใจว่าค่านิยมที่พึงประสงค์นั้นมีลักษณะอย่างไร และวิธีการใดบ้างที่จะ
สามารถปฏิบัติตามค่านิยมเหล่านั้นได้ ซึ่งครูจะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

1. ลำดับขั้นตอนของการสอน ครูต้องพยายามจัดเรื่องที่สอนให้เป็นไปตามลำดับ
ขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก และให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

2. การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน โดยครูอาจนำเอาข่าวจากสื่อมวลชนต่างๆ เช่น
หนังสือพิมพ์ มาเป็นตัวอย่างชี้ให้เห็นการกระทำตามค่านิยมแล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายใน
แง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้ในค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง

3. การใช้กิจกรรมอื่น ๆ เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังค่านิยม เช่น บทบาทสมมติ
ตามสถานการณ์ที่สร้างขึ้น

4. ตัวอย่างจากวีรชนและผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ครูควรชี้ให้นักเรียนเห็นผลงานและความเสียสละของวีรชน และผู้เสียสละเหล่านั้นที่สามารถสร้างความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศชาติ เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความเสียสละอันยิ่งใหญ่และสมควรจะนำไปเป็นแบบอย่างต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามค่านิยมนั้น สามารถทำได้ ดังนี้

1. ทหาวิธีจูงใจด้วยประการต่าง ๆ เพราะแรงจูงใจย่อมเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความพยายามทำในสิ่งที่เห็นว่า จะนำความสำเร็จและความสุขมาสู่ตนเองได้

2. ใช้ระเบียบข้อบังคับและวินัยเข้าช่วย ครูควรชี้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของระเบียบวินัยและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัย โดยพยายามให้นักเรียนมีวินัยทั้งทางกายและทางจิตใจ

3. การสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน การปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนถ้าจะให้ได้ดีที่สุด จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน

4. หาโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามค่านิยมอย่างสม่ำเสมอ เพราะจะเป็นการสร้างความเคยชินให้กับนักเรียนจนสามารถกลายเป็นลักษณะนิสัยในกาลต่อไป

5. การปฏิบัติตัวของครู ควรจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เพื่อเด็กจะได้ปฏิบัติตาม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2528) ได้มีการเสนอแนวทางในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีการดังนี้

1. ผู้มีหน้าที่ในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี กล่าวคือ ผู้ที่จะปฏิบัติในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมจะต้องมีเจตคติที่ดี และศรัทธาต่อค่านิยมเหล่านั้นเสียก่อน เพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้

2. การจัดสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมที่พึงประสงค์ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงอย่างยิ่งในการเสริมสร้างค่านิยมให้แก่บุคคลในสังคม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เป็น "คน" ให้เื้อต่อการพัฒนาค่านิยมที่พึงประสงค์

3. การให้ความรู้เรื่องค่านิยมที่จะปลูกฝัง หมายถึง การให้ผู้ที่จะรับการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม ได้รู้จักหรือเข้าใจว่า ค่านิยมที่ต้องการนั้นคืออะไรและมีวิธีการอย่างไรจึงสามารถปฏิบัติตามค่านิยมเหล่านั้นได้

4. การสร้างความสำนึกที่จะปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง การทำให้กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะปลูกฝัง และเสริมสร้างค่านิยมได้เกิดความรู้สึกในความพร้อมที่ตนมีอยู่และยินดียอมรับการปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์

5. การฝึกและปฏิบัติตามค่านิยมที่จะปลูกฝัง หมายถึงการให้กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม ได้รับการฝึกฝนกิจกรรมต่าง ๆ

2.12 ความแตกต่างระหว่างทัศนคติและค่านิยม

โดยทั่วไป มักจะพบปัญหาการใช้คำสองคำนี้ปะปนกันอยู่ ดังนั้นเราควรมีความเข้าใจว่าทัศนคติกับค่านิยมนั้นมีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. ทัศนคติมีลักษณะที่ผิวเผินสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าค่านิยม ซึ่งเป็นเรื่องที่ฝังรากลึกหรือซึมซาบอยู่ในตัวบุคคลมากกว่า แต่ถึงอย่างไรค่านิยมก็อาจเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

2. ทัศนคติมีลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่น ทัศนคติต่อบุคคล ต่อสิ่งของ เป็นต้น แต่ค่านิยมมีลักษณะที่กว้างขวางกว่า เพราะค่านิยมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติหรือจุดหมายปลายทางชีวิต และค่านิยมจะถูกจัดอันดับความสำคัญรวมเป็นแบบค่านิยม

3. ค่านิยมมีลักษณะเป็นทางบวกอย่างเดียว เพราะค่านิยมจะเป็นความเชื่อที่ถูกละเลียงยอมรับว่าดี และถูกต้องหรือมีคุณค่า แต่ทัศนคติจะมีทั้งทางบวกและทางลบ เป็นการบอกทิศทางที่มีเป้าหมาย

4. ทั้งทัศนคติและค่านิยมต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลเช่นเดียวกัน แต่ค่านิยมที่อยู่ในลำดับความสำคัญมากจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมากกว่าค่านิยมที่อยู่ในลำดับความสำคัญต่ำ ส่วนทัศนคติจะเป็นเฉพาะเรื่อง ๆ ไม่มีการจัดลำดับความสำคัญ (เน็อน, 2525)

นอกจากนี้ สุนทรและสนธิ (2523) ได้ชี้ให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างค่านิยม และทัศนคติ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ค่านิยมอย่างหนึ่งเป็นความเชื่อเดียว ส่วนทัศนคติ หมายถึง ที่รวมของหลายความเชื่อที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่งโดยเฉพาะ

2. ค่านิยมแสดงออกได้ทั้งสิ่งของและสถานการณ์หลายอย่างได้ในขณะเดียวกัน ส่วนทัศนคตินั้นเป็นความรู้สึกที่มีต่อของสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่งโดยเฉพาะ

3. ค่านิยมในแง่ทฤษฎี จะอยู่ที่ส่วนลึกหรือใจกลางของบุคลิกภาพ และระบบความระลึกรู้ (Cognitive System) มากกว่าทัศนคติ ฉะนั้นค่านิยมจึงเป็นตัวกำหนดของทั้งทัศนคติและพฤติกรรม

2.13 ทฤษฎีค่านิยม

ทฤษฎีค่านิยมที่นักวิชาการมักจะอ้างถึงและใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค่านิยมของมนุษย์มีอยู่ 2 ทฤษฎี คือ

2.13.1 ทฤษฎีค่านิยมของ สแปรงเกอร์ (Spranger)

สแปรงเกอร์ (Spranger, 1928 : อ้างถึงใน ประสาร, 2523) ได้อธิบายถึงทฤษฎีค่านิยมของสแปรงเกอร์ สรุปได้ว่า สแปรงเกอร์ เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมันได้อธิบายและจำแนกค่านิยมที่สำคัญของมนุษย์ออกเป็น 6 ประเภท โดยที่คนส่วนมากจะมีค่านิยมเหล่านี้หนึ่งหรือสองประเภทที่เด่นชัดกว่าประเภทอื่น ๆ ซึ่งได้แก่

1. ค่านิยมเชิงทฤษฎี (Theoretical Value) ได้แก่ ความต้องการอันพบความเป็นจริง ซึ่งอาจทำโดยการทดลองเชิงวิทยาศาสตร์ หรือการใช้เหตุผลเชิงตรรก (Logical Reasoning) และความต้องการจัดรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เข้าเป็นระบบความรู้

2. ค่านิยมเชิงเศรษฐกิจ (Economic Value) คือ ความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม ธุรกิจ ทรัพย์สิน เงินทอง และการแข่งขันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ

3. ค่านิยมเชิงสุนทรียภาพ (Aesthetic Value) ค่านิยมด้านนี้เกี่ยวข้องกับ การแสดงออกและความชื่นชมในความงาม และความสัมพันธ์กลมกลืนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ธรรมชาติ ดนตรี ศิลปะ วรรณคดี เป็นต้น

4. ค่านิยมเชิงสังคม (Social Value) ได้แก่ ความรักในเพื่อนมนุษย์ และสังคมส่วนรวม

5. ค่านิยมเชิงการเมือง (Political Value) คือ ความต้องการแสวงหาอำนาจอิทธิพล และชื่อเสียง

6. ค่านิยมเชิงศาสนา (Religious Value) ได้แก่ ความสนใจในการศึกษาค้นคว้าเรื่องระเบียบอันดีงามของส่วนรวม ประการนี้จะนับถือศาสนา และยึดถือคำสั่งสอนตามหลักของศาสนาเป็นสรณะในการดำรงชีวิต

2.13.2 ทฤษฎีค่านิยมของ โรคิช (Rokeach, 1973)

โครงสร้างของค่านิยม โรคิช ได้สร้างกรอบทฤษฎีจากฐานคติดังนี้

1. ฐานคติจากกรอบทฤษฎีค่านิยม

1.1 จำนวนของค่านิยมที่แต่ละคนมีนั้นจะมีอยู่ไม่มากนักและอยู่ในข่ายที่จะนับและศึกษาได้

1.2 ความแตกต่างของค่านิยมจะแสดงออกทางระดับ (Degree)

1.3 ค่านิยมต่าง ๆ สามารถจะนำมาจัดรวมกันเข้าเป็นระบบค่านิยมได้

(Value System)

1.4 ค่านิยมสามารถจะสืบสาวไปถึงวัฒนธรรม สังคม และสถาบันสังคมต่างๆ ไปจนถึงบุคลิกภาพได้สิ่งเหล่านี้อาจถือได้ว่าเป็นบ่อเกิดของค่านิยม

1.5 ผลที่ตามมา คือ ค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบ

โรคิช ได้อธิบายจำแนกค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมวิถีปฏิบัติ (Instrumental Value) หมายถึง ค่านิยมที่เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรัก ความรับผิดชอบ และความกล้าหาญ ซึ่งค่านิยมวิถีปฏิบัติสามารถจำแนกออกได้เป็นสองจุดรวม คือ ศูนย์รวมหนึ่งอยู่ที่ด้านจริยธรรม (Moral Value) มีจุดรวมอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หากค่านิยมด้านนี้ถูกละเมิด บุคคลนั้นจะรู้สึกสำนึกผิด และไม่สบายใจด้วยเรื่องมโนธรรม (Conscience) ภายในจิตใจว่าได้ทำผิดและอีกศูนย์รวมหนึ่งเป็นด้านความสามารถ (Competence Value) มีจุดรวมอยู่ที่ตัวเอง ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับควมมีหรือไม่มีจริยธรรม การละเมิดค่านิยมประเภทหลังนี้จะทำให้เกิดความรู้สึกอับอายที่ตนเองขาดความสามารถเป็นการส่วนตัว

2. ค่านิยมจุดหมายปลายทาง (Terminal Value) หมายถึง ค่านิยมที่เป็นเป้าหมายในการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็นสองจุดรวม คือ ศูนย์รวมอยู่ที่สังคม (Society-Centered) หรืออยู่ที่ตัวบุคคล (Self-Centered) หรืออาจกล่าวได้ว่า ศูนย์รวมหนึ่งจะอยู่ระหว่างบุคคล และอีกศูนย์รวมหนึ่งอยู่ภายในตัวบุคคล ดังตัวอย่างเช่น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์หรือสันติสุขในโลก เป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ระหว่างบุคคล ส่วนความสุขทางใจ เป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ภายในตัวบุคคล

ตามแนวทฤษฎีค่านิยมของ โรคิช แสดงให้เห็นว่าค่านิยมของมนุษย์มีสองลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นวิถีปฏิบัติและลักษณะที่เป็นจุดหมายปลายทาง เมื่อเทียบกับแนวคิดตามทฤษฎีค่านิยมของ สแปรงเกอร์ อาจถือได้ว่าค่านิยมจุดหมายปลายทางเป็นค่านิยมเชิงสังคม ซึ่งมีศูนย์รวมอยู่ที่สังคม เช่น ค่านิยมการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และค่านิยมสันติสุขในโลก เป็นต้น (อริยา, 2535)

2.14 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม

ค่านิยมของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะบุคคลจะพิจารณาตัดสินสิ่งใดจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของตนเองที่มีอยู่ และด้วยเหตุผลที่ค่านิยมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ดังนั้นจึงได้มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับค่านิยมอย่างหลากหลายซึ่งมีทั้งงานวิจัยภายในประเทศและในต่างประเทศ ดังนี้

2.14.1 งานวิจัยในประเทศ

สมบัติ และคณะ (2521) ได้ศึกษาทำวิจัยเรื่อง ค่านิยมที่ควรคงไว้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนจำนวน 1,358 คน จาก 9 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอายุระหว่าง 15-30 ปีขึ้นไป โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคลตามมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ผลการวิจัยพบว่า

1. มีความแตกต่างระหว่างประเทศ ในเรื่อง ค่านิยมทางประเพณีและทางชาติบ้านเมือง แต่ไม่แตกต่างกันในเรื่องทางศาสนา

2. มีความแตกต่างระหว่างระดับอายุ และระดับการศึกษาในค่านิยม และการคงค่านิยมไว้ทางด้านประเพณีและศาสนา แต่ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องทางชาติบ้านเมือง คือทุกกลุ่มมีความห่วงใยและจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองทัดเทียมกัน

สุนทรี และสนธิ (2522) ได้ศึกษาเรื่องค่านิยมและระบบค่านิยมไทย โดยศึกษาตามแนวทฤษฎีค่านิยมของ Rokeach (1973) กลุ่มตัวอย่างเป็นคนไทยทั้งชายและหญิงจำนวน 2,469 คน อายุ 15-30 ปี แบบทดสอบประกอบด้วย ค่านิยมจุดหมายปลายทาง 20 ค่านิยมและค่านิยมวิถีปฏิบัติ 23 ค่านิยม ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่านิยมที่คนไทยถือว่าเป็นจุดหมายปลายทางระดับที่สูงที่สุดคือ ความมั่นคงของชาติ และระดับต่ำสุดคือ ความมั่งมีในเงินทองวัตถุ 2) ค่านิยมวิถีปฏิบัติระดับสูงสุด คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความกตัญญูรู้คุณ และค่านิยมวิถีปฏิบัติระดับต่ำสุด คือ ความทะเยอทะยาน 3) ค่านิยมกับรายได้ พบว่า ไม่ทำให้ค่านิยมแตกต่างกันอย่างเด่นชัด 4) ค่านิยมกับอาชีพ พบว่า ไม่ทำให้ค่านิยมแตกต่างกัน 5) ค่านิยมกับระดับการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาคำให้มีความสำคัญในค่านิยมเหล่านี้สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง คือ ความกตัญญู การรักษาน้ำใจ การให้อภัยกัน การพึ่งพาอาศัยกันและการอ่อนน้อมเชื่อฟัง ส่วนค่านิยมที่ผู้มีการศึกษาสูงให้ความสำคัญกว่าผู้มีการศึกษาคำ คือ การเป็นตัวของตัวเอง ความรับผิดชอบต่อ การมีความสามารถสูง การศึกษาสูง ความคิดสร้างสรรค์ และการมีแนวคิดกว้าง

ประसार (2523) ได้ศึกษาค่านิยมและความหวังของเยาวชนไทยที่แสดงออกในเรื่องการศึกษา ครอบครัว ศาสนา สังคมและชีวิต กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักศึกษาจากทุกภาคของประเทศไทย จำนวน 3,000 คน โดยใช้แบบประเมินค่าตนเองและแบบสัมภาษณ์ ผลจากการวิจัยพบว่า ค่านิยมของเยาวชนไทยที่ได้รับความสำคัญสูงสุดคือ ความมั่นคงปลอดภัย เป็นระเบียบและอนุรักษ์นิยม รองลงไปคือการช่วยเหลือผู้อื่นและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ความสามารถ และความเป็นอิสระแก่ตัว ความสัมพันธ์ทางจิตใจและครอบครัว ส่วนค่านิยมที่ได้รับความสำคัญในระดับค่อนข้างสูง คือคุณธรรมและศาสนา รางวัลและสิ่งตอบแทนเชิงวัตถุ ค่านิยมที่ได้รับความสำคัญน้อยที่สุดคือ ค่านิยมเกี่ยวกับความสันโดษและมัธยัสถ์

นีออน (2525) ได้ศึกษาค่านิยมและระบบค่านิยมของอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยกับกลุ่มตัวอย่าง 400 คน จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น แบ่งเป็นอาจารย์และผู้บริหาร 108 คน กรรมการนักศึกษา 135 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 157 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมที่อาจารย์ให้ความสำคัญสูงกว่า ได้แก่ การมีชีวิตที่สบายพอสมควร ความเป็นปราชญ์เป็นผู้รู้ดี ความสุขในชีวิตครอบครัว ค่านิยมที่นักศึกษาให้ความสำคัญสูงกว่าคือ ความรักอิสระเสรี โลกที่มีสันติสุข นอกจากนั้น พบว่า ระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีค่านิยมที่แตกต่างกันเพียง 8 ค่านิยม จาก 43 ค่านิยม และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างอาชีพบิดาที่แตกต่างกัน พบว่า กลุ่มบุตรข้าราชการให้ความสำคัญในค่านิยมกตัญญูสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ แต่ไม่พบความแตกต่างในระบบค่านิยมเมื่อเปรียบเทียบระหว่างภูมิลำเนา

รุ่งนภา (2525) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยมเพื่อใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 644 คน ชาย 312 คน หญิง 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบทดสอบวัดค่านิยมที่ผู้วิจัยปรับปรุง จากแบบทดสอบวัดค่านิยมของ อัลพอร์ต-เวอร์นอน-ลินด์ซี (Allport-Vernon-Lindzey, 1960) ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของค่านิยมแต่ละด้านดังนี้ ค่านิยมทางวิชาการ .44 ค่านิยมทางเศรษฐกิจ .30 ค่านิยมทางสุนทรียภาพ .50 ค่านิยมทางสังคม .29 ค่านิยมทางการเมือง .37 ค่านิยมทางศาสนา วิชาการ 4.31 ค่านิยมทางเศรษฐกิจ 4.21 ค่านิยมทางสุนทรียภาพ 4.48 ค่านิยมทางสังคม 4.00 ค่านิยมทางการเมือง 4.02 ค่านิยมทางศาสนา 3.86 นอกจากนี้ค่านิยมที่ได้รับเลือกเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางการเมือง ค่านิยมทางศาสนา และค่านิยมทางสุนทรียภาพ

วิโรจน์ (2525) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยมเพื่อใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษา 7 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 598 คน ชาย 362 คน หญิง 236 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดค่านิยมที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบทดสอบวัดค่านิยมของ อัลพอร์ต-เวอร์นอน-ลินด์ซี (Allport-Vernon-Lindzey, 1960) ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของค่านิยมแต่ละด้าน

ดังนี้ ค่านิยมทางวิชาการ .50 ค่านิยมทางเศรษฐกิจ .44 ค่านิยมทางสุนทรียภาพ .57
 ค่านิยมทางสังคม .16 ค่านิยมทางการเมือง .19 ค่านิยมทางศาสนา .43 และได้ค่า
 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัดของค่านิยมแต่ละด้านดังนี้ ค่านิยมทางวิชาการ 3.93
 ค่านิยมทางเศรษฐกิจ 3.77 ค่านิยมทางสุนทรียภาพ 4.24 ค่านิยมทางสังคม 4.26 ค่านิยม
 ทางการเมือง 4.10 ค่านิยมทางศาสนา 4.02 นอกจากนี้ค่านิยมที่ได้รับเลือกเรียงลำดับ
 จากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางสังคม
 ค่านิยมทางการเมือง ค่านิยมทางศาสนา และค่านิยมทางสุนทรียภาพ

เพ็ญแข (2528) ได้ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมในล้านวนไทย และสรุปว่าค่านิยมของ
 คนไทยที่ปรากฏในล้านวนไทยมี 19 ประการ คือ

1. ยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมคำสอนตามแนวปรัชญาของพระพุทธศาสนา
2. ยกย่องอำนาจ ยศศักดิ์ ชชาติวุฒิ ตำแหน่ง ฐานานุรูป และเผ่าพันธุ์
3. ยกย่องผู้มีอาวุโส ครูบาอาจารย์ นักปราชญ์ ผู้รู้และสนับสนุนการเล่าเรียน
 วิชาการศึกษาอบรมของกุลบุตร
4. นิยมความสุภาพอ่อนโยน ไม่ชอบก้าวร้าวมุทะลุ ไม่ดุดรอนหักหาญน้ำใจกัน
5. ชอบชีวิตง่าย ๆ รักความสันโดษ มักน้อย หาคความสุขจากการกลมกลืน
6. รักหน้า รักเกียรติ ชอบความมีหน้ามีตา
7. กตัญญูทดแทน
8. เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
9. รักพวกพ้อง ใจนักเลง
10. รู้จักที่ต่ำที่สุด ความเกรงใจ ความอดกลั้น
11. รู้จักประสานผลประโยชน์ ประนีประนอม
12. ให้ความสำคัญแก่บุรุษมากกว่าสตรี
13. ยอมรับธรรมชาติ หรือเคราะห์กรรม
14. เห็นความสำคัญของการพูด
15. ชอบความสนุกสนาน โอ้อ้อ ทำอะไรใหญ่โต ใจกว้าง
16. ยกย่องเงินและความมั่งคั่ง
17. นิยมอาชีพสบาย งานเบา ของอาชีพรับราชการ รักความสวยงามประณีต

18. รักความเป็นไทย ความมีอิสระเสรี ความสะอาดสวยงาม

19. ให้อภัยง่าย ลืมง่าย ไม่ผูกพยาบาท อะลุ่มอล่วย ลอมชอม ปรับตัวเก่ง

ไม่สนใจสิ่งเล็กน้อย

สุนทรียา (2529) ได้ศึกษาเรื่อง การวัดค่านิยมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 640 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดค่านิยมที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบทดสอบวัดค่านิยมของ อัลพอร์ต-เวอร์นอน-ลินด์ซี (Allport-Vernon-Lindzey, 1960) ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของค่านิยมแต่ละด้านดังนี้ ค่านิยมทางวิชาการ .35 ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ทางศาสนา .37 และได้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัดค่านิยมแต่ละด้าน ดังนี้ ค่านิยมทางวิชาการ 4.39 ค่านิยมทางเศรษฐกิจ 3.87 ค่านิยมทางสุนทรียภาพ 4.19 ค่านิยมทางสังคม 4.43 ค่านิยมทางการเมือง 4.28 ค่านิยมทางศาสนา 4.19 นอกจากนั้น ค่านิยมที่ได้รับเลือกเรียงจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมทางสุนทรียภาพ และค่านิยมทางการเมือง

สุรงค์ (2530) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระบบค่านิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลายและนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 5 กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 720 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดค่านิยมของ สุนทรีย และสนธิ (2522) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมประเภทจุดหมายปลายทาง ชีวิตในระดับสูงสุด คือ ความสำเร็จในชีวิต รองลงมาคือ ความสุขในชีวิตครอบครัว ความภาคภูมิใจในตนเอง การมีมิตรที่ดี และความรักอิสระเสรี ตามลำดับ และให้ความสำคัญแก่ ค่านิยมความสุขสำราญในระดับต่ำที่สุด ส่วนค่านิยมประเภทวิถีปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ การเป็นตัวของตัวเอง รองลงมาคือ ความกตัญญูรู้คุณ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ และให้ความสำคัญแก่ค่านิยม ความทะเยอทะยานในระดับต่ำสุด 2) นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมประเภทจุดหมายปลายทางชีวิตในระดับสูงสุดคือ ความสำเร็จในชีวิต รองลงมาคือ ความสุขในชีวิตครอบครัว ความภาคภูมิใจในตนเอง การมีมิตรที่ดี และความรักอิสระเสรี และให้ความสำคัญแก่ค่านิยม

ความสุขสำราญในระดับต่ำสุด ส่วนค่านิยมประเภทวิถีปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ความกตัญญู รู้คุณ รองลงมาคือ การเป็นตัวของตัวเอง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการรักษาหัวใจ และให้ความสำคัญแก่ค่านิยม ความทะเยอทะยานในระดับต่ำสุด 3) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเรื่องค่านิยม จุดหมายปลายทางชีวิต ปรากฏว่า การมีคนรัก และโลกที่มีสันติสุข มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดุษณี (2532) ได้ศึกษาเรื่อง การวัดค่านิยมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง 430 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบวัดค่านิยมที่สุนทรียา (2529) พัฒนามาจากแบบทดสอบค่านิยม Study of Values ของ Allport-Vernon-Lindzey ปี 1960 ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดค่านิยมแต่ละด้านอยู่ระหว่าง 0.35-.55 ดังนี้ ค่านิยมทางสังคม .35 ค่านิยมทางเศรษฐกิจ .40 ค่านิยมทางวิชาการ .44 ค่านิยมทางการเมือง .44 ค่านิยมทางสุนทรียภาพเท่ากับ .48 และค่านิยมทางศาสนา .55 2) ค่าความเคลื่อนมาตรฐานในการวัดของแบบทดสอบวัดค่านิยมแต่ละด้านอยู่ระหว่าง 5.5 - 6.8 ดังนี้ ค่านิยมทางศาสนา 5.5 ค่านิยมทางสุนทรียภาพ 6.0 ค่านิยมทางการเมือง 6.0 ค่านิยมทางเศรษฐกิจ 6.2 ค่านิยมทางสังคม 6.7 และค่านิยมทางวิชาการ 6.8 นอกจากนี้ ค่านิยมที่ได้รับเลือกเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้แก่ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมทางการเมือง และค่านิยมทางสุนทรียภาพ

เกษม (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษา ภูมิหลังทางครอบครัวและการถ่ายทอดค่านิยมที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 592 คน สรุปได้ดังนี้ นักเรียนให้ความสำคัญแก่ค่านิยมจุดหมายปลายทางตามลำดับได้ดังนี้ ค่านิยมความสงบสุขทางใจ การมีชีวิตที่สบายพอสมควร ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ และการได้รับการยกย่องในสังคม นักเรียนให้ความสำคัญแก่ค่านิยมวิถีปฏิบัติเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ค่านิยมการประมาณตนและความรักสันโดษ การมีความสามารถสูง ความกตัญญูรู้คุณ ความรับผิดชอบพบว่า

นักเรียนชายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมการได้รับการยกย่องในสังคม การบังคับตนเอง และความกตัญญูรู้คุณ สูงกว่านักเรียนหญิง และนักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ และความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนชาย และพบว่านักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยม ความสงบสุขทางใจ การประมาณตนและความรักสันโดษ การเป็นตัวของตัวเอง และการมีความสามารถสูง สูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนชายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ สูงกว่านักเรียนหญิง พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ ความสำเร็จในชีวิต และการมีความสามารถสูง สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญแก่ค่านิยมความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ และความกตัญญูรู้คุณ สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมความมีน้ำใจเมตตาอารี สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

อริยา (2535) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ค่านิยมของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2534 จำนวน 298 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินค่านิยม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ที-เทส และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่านิยมทางด้านการศึกษา อาชีพ ครอบครัว ศาสนา และสังคม นิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรมีค่านิยมในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ 2) นิสิตชายและนิสิตหญิงมีค่านิยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการศึกษากับความรู้ทางวิชาการที่กว้างขวางลึกซึ้ง การเสริมสร้างความสนใจ ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ด้านอาชีพเกี่ยวกับความสะอาดสุขสบายในการทำงาน การได้ตอบสนองความต้องการของครอบครัว ด้านศาสนาเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ ปุชนิยมวัตถุและพิธีกรรมทางศาสนา ด้านสังคมเกี่ยวกับความสงบสุข ความมั่นคงปลอดภัย 3) นิสิตคณะศึกษาศาสตร์กับคณะวิทยาศาสตร์ มีค่านิยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการศึกษากับความรู้ทางวิชาการที่กว้างขวางลึกซึ้ง ความทันสมัยมีแนวคิดกว้างขวางและเห็นการณ์ไกล การถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ความสำนึกและความสามารถที่จะแก้ปัญหา และพัฒนาสังคมด้านอาชีพเกี่ยวกับความสะอาดสุขสบายในการทำงาน ด้านครอบครัวเกี่ยวกับความสำนึกในหน้าที่บทบาทและความรับผิดชอบร่วมกัน ด้านศาสนาเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ ปุชนิยมวัตถุและพิธีกรรมทางศาสนา สำหรับนิสิตคณะศึกษาศาสตร์กับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นิสิตคณะวิทยาศาสตร์กับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีค่านิยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการศึกษา อาชีพ ครอบครัว ศาสนา สังคม และชีวิต

2.14.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เบลด์โซ (Bledsoe, 1955) ได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมกับทักษะของคณบดีคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยจอร์เจีย จำนวน 46 คน เป็นชาย 22 คน หญิง 24 คน ส่วนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเคยทำงานมาก่อน โดยเคยเป็นผู้บริหารโรงเรียน 16 % ครูประถมศึกษา 10 % และครูมัธยมศึกษา 20 % อายุระหว่าง 25-61 ปี อายุเฉลี่ย 36 ปี เครื่องมือที่ใช้ทดสอบได้แก่ แบบทดสอบวัดค่านิยมของอัลพอร์ท-เวอร์นอน-ลินด์ซี (Allport-Vernon-Lindzey, 1960) ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมทางศาสนามีมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ค่านิยมทางวิชาการและทางเศรษฐกิจ ส่วนที่มีน้อยที่สุด คือ ค่านิยมทางสุนทรียภาพ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางสุนทรียภาพกับค่านิยมทางศาสนา และค่านิยมทางเศรษฐกิจกับค่านิยมทางสังคมนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างเด่นชัด ผู้ชายมีค่านิยมทางศาสนาสูงกว่าผู้หญิง เมื่อพิจารณาผลรวมของทั้งสองเพศแล้ว ผลที่ได้จัดลำดับค่านิยมจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางการเมือง ค่านิยมทางการเมือง ค่านิยมทางสังคม และค่านิยมทางสุนทรียภาพ นอกจากนั้นครูประถมกับครูมัธยมมีค่านิยมทางเศรษฐกิจสูงกว่าครูใหญ่ และครูประถมศึกษามีค่านิยมทางสุนทรียภาพสูงกว่าครูมัธยม

เคลเซย์ (Kelsey, 1963) ได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 สาขาวิทยาศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และการศึกษา กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,625 คน จากมหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบีย โดยใช้เครื่องมือ The Allport-Vernon-Test Personal Values ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์มีค่านิยมสูงมากทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ส่วนนักศึกษาวิชาการศึกษามีค่านิยมสูงทางศาสนาและทางสังคม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศ ปรากฏว่า นักศึกษาชายมีค่านิยมสูงทางวิชาการ ทางเศรษฐกิจ และทางการเมือง นักศึกษาหญิงมีค่านิยมสูงทางศาสนา ทางสุนทรียภาพ และสังคม

โดเออร์ตี (Dougherty, 1966) ได้ศึกษาค่านิยมของเด็กวัยรุ่นในโรงเรียนต่าง ๆ ในรัฐมิสซูรี โดยแยกตามตัวแปร เพศ ชั้น ศาสนา ความถนัดในการเรียน ตำแหน่งทางสังคม ภูมิฐานะ และประเภทของโรงเรียน ค่านิยมที่ศึกษาคือ ความเป็นมิตร ความซื่อสัตย์ ศีลธรรม และความรับผิดชอบ ได้ศึกษากับนักเรียนชั้น 8 และ 12 จำนวน 1,520 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กวัยรุ่นที่เรียนในระดับชั้นสูงกว่าจะมีค่านิยมความเป็นมิตร ความรักดี ศีลธรรมและความรับผิดชอบในระดับสูงกว่าด้วย และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่วัดอุปถัมภ์จะมีค่านิยมดังกล่าวสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนรัฐบาลทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนหญิงมีความคงที่ทางค่านิยมทั้งหมดมากกว่านักเรียนชาย นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในศาสนามีค่านิยม 5 ประเภะนั้นสูงกว่านักเรียนที่ไม่ศรัทธาในศาสนา นักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียน และประสบผลสำเร็จในตำแหน่งทางสังคม จะมีค่านิยมทางด้านความเป็นมิตร ความซื่อสัตย์ ศีลธรรมและความรับผิดชอบสูง ส่วนนักเรียนที่มีภูมิฐานะนอกเขตเมืองจะมีค่านิยมทางด้านความซื่อสัตย์

ชูเบอร์ท (Schubert, 1968) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการขัดแย้งระหว่างค่านิยมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 714 คน จากวิทยาลัยเล็ก ๆ 2 แห่ง และมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ 2 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดค่านิยมของออลพอร์ต-เวอร์นอน-ลินด์ซี (Allport-Vernon-Lindzey, 1960) ผลการวิจัยพบว่าโดยทั่วไปแล้วประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาอยู่ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย จะมีผลกระทบกระเทือนต่อค่านิยมของนักศึกษาน้อยมาก ประเภทค่านิยมของนักศึกษาในวิทยาลัยกับค่านิยมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยจะไม่แตกต่างกัน ค่านิยมทางการเมืองและค่านิยมทางสุนทรียภาพจะอยู่คงที่ ส่วนค่านิยมทางศาสนา และค่านิยมทางวิชาการจะมีการเปลี่ยนแปลงและในระหว่างที่นักศึกษาอยู่ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยนั้น นักศึกษาหญิงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงค่านิยมมากกว่านักศึกษาชาย

รอสโค และคณะ (Roscoe, et al, 1968) ได้ศึกษาค่านิยมของนักศึกษาจากวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา รวม 17 แห่ง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4,005 คน เป็นชาย 1,971 คน หญิง 2,084 คน อายุเฉลี่ย 20.8 ปี ผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปแล้วเพศชายมีค่านิยมเชิงเสรีนิยมมากกว่าในด้านจริยธรรม เช่น การโกง ความสัมพันธ์ทางเพศ การดื่มสุรา ความเชื่อในพระเจ้า สหภาพแรงงาน การศึกษา และเสรีภาพทางวิชาการ ส่วน

นักศึกษาหญิงมีเสรีภาพมากกว่าในด้านสังคม นโยบายต่างประเทศ อาชญากรรม ความประพฤติวิทยาศาสตร์และหลักสูตรการเรียน เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรด้านถิ่นฐานที่อยู่แล้วพบว่า กลุ่มนักศึกษาที่มีค่านิยมเชิงอนุรักษ์นิยมมากที่สุดเป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยวีดัน (Wheaton College) และมหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปี (University of Mississippi) ส่วนนักศึกษาจากวิทยาลัยรีด (Reed College) มีค่านิยมเชิงเสรีนิยมมากที่สุด ส่วนกลุ่มนักศึกษาที่มีค่านิยมอยู่ระดับกลางเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin State University) และมหาวิทยาลัยนอร์ทดาโกตา (University of North Dakota)

ไวท์ (White, 1969) ได้ใช้เครื่องมือวัดค่านิยมของอัลพอร์ต-เวอร์นอน-ลินด์ซี (Allport-Vernon-Lindzey, 1960) และมินิโซตา ทิชเชอร์ แอทติจูด อินเว้นทอรี (Minnesota Teacher Attitude Inventory) ศึกษาค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสุนทรียภาพ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางการเมือง และค่านิยมทางศาสนา โดยมีครู นักศึกษการบริหารธุรกิจและพนักงาน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางสุนทรียภาพและค่านิยมทางศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กลุ่มครูมีค่านิยมทางเศรษฐกิจ และค่านิยมทางศาสนาสูงกว่านักศึกษาบริหารธุรกิจ

เอลเลียต (Elliot, 1970) ได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมของบุคคล 5 กลุ่มเกี่ยวกับค่านิยมในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ ค่านิยมทางด้านศาสนา จริยธรรม สังคม การศึกษา อนุรักษ์นิยม เศรษฐกิจ การปกครอง และปรัชญาในการเลือกงานอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษารัฐกิจ จำนวน 316 คน นักศึกษการบริหารธุรกิจ จำนวน 353 คน นักศึกษาสังคมศาสตร์ จำนวน 291 คน ครูสอนธุรกิจ 594 คน และนักธุรกิจ จำนวน 479 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีค่านิยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างนักศึกษาสังคมศาสตร์กับนักศึกษารัฐกิจ ในกรณีเปรียบเทียบเป็นกลุ่ม พบว่า นักศึกษารัฐกิจมีค่านิยมแตกต่างกันกับนักศึกษการบริหารธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คูเกอร์ (Cooker, 1972) ได้ศึกษาความแตกต่างของค่านิยมในอาชีพของนักเรียนชายและหญิงเกรด 4, 5 และ 6 จำนวน 240 คน โดยใช้แบบสำรวจค่านิยมในอาชีพที่ประกอบด้วยค่านิยมในอาชีพ 7 ด้าน พบว่า นักเรียนชายเลือกค่านิยมในอาชีพด้านการมี

อำนาจบังคับบัญชาและเงินมากกว่านักเรียนหญิง ส่วนนักเรียนหญิงเลือกค่านิยมในอาชีพด้านค่านึงถึงประโยชน์ของผู้อื่น

สกีล (Skeel, 1977) ได้ศึกษาค่านิยมของนักเรียนระดับ 6 จำนวน 312 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในแอพพาลาเซีย (Appalachia) นักเรียนในชนบท ในเมือง และชานเมืองในรัฐเคนตักกี (Kentucky) นักเรียนชนบทในรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin) และรัฐเพนซิลวาเนีย (Pennsylvania) และอเมริกันอินเดียน (American Indian) ในเขตคุ้มครองแห่งหนึ่งในรัฐนอร์ทดาโกตา (North Dakota) รวมทั้งหมดเป็น 13 กลุ่ม การศึกษาครั้งนี้ยังได้ศึกษา ค่านิยมของครูในรัฐเคนตักกี และครูทางฝั่งทะเลตะวันออกให้ความสำคัญต่อค่านิยมด้านเสรีภาพมากกว่านักเรียนในเมือง นักเรียนในชนบทให้ความสำคัญต่อค่านิยมด้านสงบสุขทางใจในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่อยู่ในเมือง และในชนบทให้ความสำคัญของสันติสุขของโลกมากกว่าครู นักเรียนอเมริกันอินเดียนและนักเรียนแถวชานเมือง

นิว (New, 1977) ได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมระหว่างนักศึกษาที่อยู่ประจำกับนักศึกษาเดินเรียน และนักศึกษาที่มีประสบการณ์ทั้งประจำและเดินเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับวิทยาลัย ในมลรัฐจอร์เจีย 2 แห่ง และในมลรัฐเซาท์แคโรไลนา 1 แห่ง จำนวน 663 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ Study of Values ของ Allport-Vernon-Lindzey ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาประจำมีแนวโน้มที่จะมีค่านิยมทางสังคมสูงกว่านักศึกษ่อีก 2 ประเภท แต่นักศึกษาเดินเรียน มีความแปรปรวนของค่านิยมทางศาสนา น้อยกว่านักศึกษาประจำ 2) นักศึกษาเดินเรียนมีค่านิยมทางวิชาการและเศรษฐกิจสูงกว่า และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างชายและหญิงในค่านิยมทั้ง 6 ด้าน 3) นักศึกษาที่มีประสบการณ์ทั้งประจำและเดินเรียนมีค่านิยมสูงกว่ากลุ่มอื่นในทางสุนทรียภาพ และทางการเมือง 4) นักศึกษาชายจะมีค่านิยมสูงกว่าทางวิชาการ

จากเอกสารและการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทั้งในและต่างประเทศจะเห็นได้ว่า ค่านิยมของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ที่ได้รับ โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่ค่านิยมมีอิทธิพลมาก ซึ่งค่านิยมที่เด็กได้รับส่วนใหญ่มาจากครอบครัว

เพื่อน โรงเรียน เป็นต้น (พีระพล, 2534) สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการเกิด ค่านิยมของบุคคลมากที่สุด และบุคคลที่สำคัญในครอบครัว ก็คือ บิดามารดาซึ่งเป็นผู้กำหนด ปฏิกิริยาค่านิยมให้แก่สมาชิกในครอบครัว ฉะนั้นคุณสมบัติทางการศึกษา อาชีพของบิดามารดา จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับค่านิยมการเลือกอาชีพ และค่านิยมการเลือกทางการศึกษา ต่อ นอกจากนั้นฐานทางเศรษฐกิจ รายได้ของครอบครัวก็มีส่วนทำให้ค่านิยมของเด็กแตกต่างกันอีกด้วย (จรินทร์, ม.ป.ป.) และจากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่า เพศก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลมีค่านิยมแตกต่างกัน ดังนั้น เพศ อาชีพบิดาและอาชีพมารดาจึงเป็นปัจจัยที่นำ ศึกษาเป็นอย่างยิ่งว่า จะมีผลหรือมีความสัมพันธ์กับค่านิยมอย่างไร